

dr inż. Magdalena GIKIEWICZ
Zakład Projektowania Systemów Bezpieczeństwa i Wspomagania Decyzji
st. sekc. dr inż. Rafał WRÓBEL
Zakład Analiz Bezpieczeństwa Cywilnego
Katedra Inżynierii Bezpieczeństwa
Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego
Szkoła Główna Służby Pożarniczej

Wyniki badań wybranych aspektów bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa¹

Chosen Aspects of Football Fans Safety During the Premier League Games – Research Results

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badań pracy statutowej pt. *Wybrane aspekty bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa*, Numer tematu S/E-422/5/15. Uwzględniono w nim charakterystykę metody sondażu diagnostycznego. W konsekwencji tychże treści przedstawiono wyniki badań w postaci graficznego zestawienia wraz z ich opisem. Następnie przedstawiono najważniejsze konkluzje z nich wynikające. W podsumowaniu odniesiono się do postawionego celu badań i problemów badawczych. Tę część artykułu stanowią streszczone wnioski odnoszące się do bezpieczeństwa kibiców piłkarskich pochodzące z poszczególnych przedsięwzięć badawczych, celem przedstawienia pożądaných zmian w obrębie tematyki imprez masowych.

Słowa kluczowe: imprezy masowe, bezpieczeństwo kibiców piłkarskich, ocena poziomu bezpieczeństwa

¹ Artykuł został przygotowany w ramach realizacji pracy statutowej pt. *Wybrane aspekty bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa*, Numer tematu S/E-422/5/15.

Summary

This article presents the chosen aspects of football fans safety during the Premier League Games – the research results, number of topic S/E 422/5/15. The same methods, techniques and research tools making the characteristics of the respondents methods and expert interview are included. Accordingly, the content of these test results are shown as a graphical summary with the description. Then, the most important conclusions resulting from them have been shown. In conclusion, the reference is made to the objective of the pursued research and research problems. This part of the article is the summarized conclusions from individual research projects, in order to present the desired changes.

Keywords: mass events, the safety of football fans, assessment of the safety level

Wprowadzenie

Imprezy masowe, w tym mecze piłki nożnej, znajdują zainteresowanie nie tylko bezpośrednich uczestników, lecz skupiają również uwagę pobocznych obserwatorów. Według powszechnej opinii stanowią one ważny element życia społecznego, politycznego i kulturalnego. A tym samym na gruncie konstytucji i obowiązujących przepisów prawa, imprezy masowe traktowane się jako dobro kultury o zapewnionym równym dostępie dla wszystkich obywateli. Podążając za opinią kibiców oraz Sergiusza Paszkowskiego i Andrzeja Kruczyńskiego, są one zazwyczaj „źródłem niecodziennych przeżyć i nadzwyczajnych emocji. Czasem tak niezwykłych, że urastają do rangi prawdziwego święta”². Niemniej jednak zdarzają się i sytuacje, które wymagają od podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo imprez masowych szczególnego zainteresowania. Niejednokrotnie podczas rozgrywek piłkarskich Ekstraklasy odbywających się na stadionie Legii Warszawa w sezonie 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 dochodziło do agresywnych zachowań ze strony kibiców. Przejawiały się one najczęściej poprzez wulgarne okrzyki, używanie gróźb, zastraszanie oraz używanie niedozwolonych środków pirotechnicznych, także rzucanie rac na płytę boiska i niszczenie stadionu. Niniejsza problematyka dotycząca agresywnych zachowań, ale także rozwiązań prawnych, organizacyjnych czy technicznych nie jest tematem nowym. Świadczą o tym chociażby ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, liczne rozporządzenia, a także raporty, sprawozdania i publikacje naukowe poświęcone problematyce bezpieczeństwa imprez masowych. Różnorodność analiz i sprawozdań dotyczących bezpieczeństwa kibiców piłkarskich przyczyniły się do podjęcia tematu pracy statutowej pt. „Wybrane aspekty bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa”.

² S. Paszkowski, A. Kruczyński, *Imprezy Masowe, Organizacja Bezpieczeństwo Dobre praktyki*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 13.

1. Metodologia badań

Za cel naukowy pracy statutowej postawiono, określenie w jakim stopniu rozwiązania prawne, techniczne, organizacyjne oraz indywidualne poczucie bezpieczeństwa wpływają na bezpieczeństwo kibiców piłkarskich podczas rozgrywek piłkarskich Ekstraklasy odbywających się na stadionie Legii Warszawa. Pracę statutową oparto na kilku równo cennych elementach, które wymagały od autorów postawienia nie jednej, ale kilku niewiadomych stanowiących istotę problemu:

1. *W jakim stopniu przepisy dotyczące bezpieczeństwa meczów piłki nożnej zapewniają bezpieczeństwo kibicom piłkarskim?*
2. *W jakim stopniu ilość kibiców piłkarskich wpływa na poczucie bezpieczeństwa i ilość obowiązków organizatora?*
3. *Jak bardzo mecze podwyższonego ryzyka wymagają od podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo imprez masowych podjęcia dodatkowych obowiązków?*
4. *Na ile pora dnia wymaga od organizatora meczu piłki nożnej podjęcia dodatkowych działań?*
5. *Na ile duża jest różnica w postrzeganiu bezpieczeństwa przez kibiców piłkarskich i podmioty wykonujące zadania zlecone przez organizatora?*
6. *Na ile istotny jest wpływ rezultatu osiąganego przez drużynę na zachowanie jej kibiców?*
7. *Jak relacja kibiców z klubem oraz kibicami drużyny przeciwnej przekłada się na bezpieczeństwo kibiców na stadionie?*
8. *Czy poprawa bezpieczeństwa kibiców uzależniona jest od wprowadzenia nowych przepisów czy lepszego egzekwowania przepisów istniejących?*

W toku realizacji pracy badawczej zastosowano metody teoretyczne oraz empiryczne. W ramach pierwszych zastosowano tak zwaną metodę analityczno-syntetyczną, składającą się – jak sama nazwa wskazuje – z analizy i syntezy. Dodatkowo posłużono się uogólnieniem oraz wnioskowaniem indukcyjnym i dedukcyjnym. Wśród metod empirycznych wykorzystano sondaż diagnostyczny⁴.

Stosując metodę analizy, dokonano przeglądu rozwiązań prawnych, organizacyjnych, w zakresie sportowych imprez masowych, w tym w szczególności meczów piłki nożnej. Określono wzajemne relacje, stosunki, związki, w celu ich kolejnego odrębnego zbadania, wykrycia istoty i poznania zależności przyczynowo skutkowych oraz właściwości różnorodnych stron. Następnie cały proces myślo-

³ M. Gikiewicz, R. Wróbel, P. Gromek, Wybrane aspekty bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa, *Zeszyty Naukowe SGSP* Nr 49 (1) 2014.

⁴ M. Cieślarczyk, *Metody badań w naukach o bezpieczeństwie [w:] Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, B. Wiśniewski (red. nauk.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2011, s. 139.

wy, który polegał na połączeniu w całość wyodrębnionych i zbadanych w toku analizy elementów składowych przedstawiono w postaci syntezy.

Uogólnienie wykorzystano, jako kolejną teoretyczną metodę badawczą, którą zastosowano głównie w procesie podsumowywania prowadzonych rozważań na każdym etapie opracowywania wyników badań. W ten sposób uwypuklona została zasadność przechodzenia od twierdzeń szczegółowych do bardziej ogólnych.

W toku niniejszej pracy zastosowano również wnioskowanie indukcyjne oraz dedukcyjne. Pierwsze z nich polegało na wyprowadzeniu konkluzji ogólnych z przesłanek, które były ich przypadkami. Oznacza to, że im więcej przykładów szczegółowych przemawiało za zasadnością przyjętego przypadku ogólnego, tym bardziej był on prawdopodobny. Z kolei wnioskowanie dedukcyjne polegało na obecności związku lub związków zachodzących pomiędzy przesłankami a wnioskiem, do których prowadziły. Takie zależności prowadziły do pewności zachodzących relacji i dostatecznie dużym prawdopodobieństwie.

W toku realizacji pracy statutowej zastosowano empiryczną metodę badawczą w postaci sondażu diagnostycznego posługując się technikami badawczymi takimi jak ankietowanie oraz wywiad.

Zgodnie z definicją proponowaną przez Alberta Wojciecha Maszke „ankieta” jest „techniką badawczą polegającą na zbieraniu informacji poprzez samodzielne udzielanie przez badanego odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu”⁵. Według cytowanego autora ankieta opiera się na kwestionariuszu, jako podstawowym narzędziem badawczym, będącym arkuszem zawierającym szereg mniej lub bardziej zamkniętych odpowiedzi wybieranych przez respondentów w ich odczuciu, jako najbardziej odpowiednie.

Ankiety dotyczącą wybranych aspektów bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy – ocena poziomu bezpieczeństwa, przeprowadzono stosując wariant grupowy, opierający się na tak zwanej metodzie CAWI (z ang. *Computer – Assisted Web Interview*). Polega ona na zbieraniu informacji, w której to, respondent za pomocą elektronicznej ankiety proszony jest o wyrażenie swojej opinii. Kwestionariusz ankiety audytoryjnej udostępniono w Internecie pod specjalnym linkiem⁶. Osoba uczestnicząca w badaniu mogła wypełnić ankietę online i ze strony www przesłać ją do dysku sieciowego Google®. Zebrane w ten sposób dane zostały poddane procesowi analizy statystycznej w stopniu korespondującym z założeniami badawczymi przy użyciu oprogramowania do statystycznej analizy danych.

Ankiety przeprowadzono wśród kibiców piłkarskich uczęszczających na mecze Ekstraklasy odbywające się na Stadionie Legii Warszawa.

⁵ A.W. Maszke, *Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Rzeszów 2003, s. 164.

⁶ https://docs.google.com/forms/d/1-VW0JubwQQQ9jQei0ikKDaHdhZrfGfhsQaSvFb7fsM/viewform?usp=send_form

Niezależnie od techniki ankietowej przeprowadzono wywiady eksperckie. Podążając za Władysławem Zaczyńskim wywiad polega na „zdobywaniu informacji przez bezpośrednie stawianie pytań tym wybranym osobom, które mogą nam udzielić pewnej sumy informacji”⁷.

Wobec powyższego wywiad odbywał się w formie rozmowy kierowanej, opartej na kwestionariuszu wywiadu, czyli liście sformułowanych wcześniej pytań, przedstawianych osobie badanej. Zakres przeprowadzonych wywiadów wśród przedstawicieli podmiotów odpowiedzialnych za zabezpieczenie imprezy masowej korespondował z zakresem prowadzonej ankietyzacji. Zastosowana technika wywiadu stanowiła również charakter badań jakościowych.

Podczas okresu badawczego (lata 2013 – 2015) udało się uzyskać opinie od 262 respondentów.

Zestawienie wyników ankiet oraz wywiadów eksperckich przedstawiono poniżej w formie graficznej za pomocą wykresów zawierających opis wyników i płynących z nich wniosków. Zastosowane metody empiryczne były niezbędne w procesie formułowania wniosków i opisania proponowanych kierunków doskonalenia i zmian w zakresie bezpieczeństwa imprez masowych w tym w szczególności meczów piłki nożnej.

2. Wyniki badań

Założenia badawcze zostały zweryfikowane poprzez przeprowadzony sondaż diagnostyczny i weryfikację uzyskanych wyników empirycznych. Pytania sondażu diagnostycznego miały w sposób logiczny pozwolić na ustalenie opinii kibiców piłkarskich biorących udział w rozgrywkach Ekstraklasy na stadionie Legii Warszawa oraz przedstawicieli podmiotów odpowiedzialnych za zabezpieczenie imprezy masowej, do której zalicza się mecz piłki nożnej.

Niezależnie od wagi procentowych wyników poszczególnych odpowiedzi, istotne było uchwycenie relacji między odpowiedziami na poszczególne pytania.

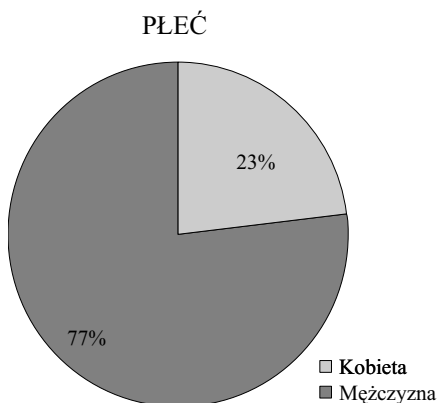
Wyniki badań – opinia kibiców

W przeprowadzonym badaniu techniką ankiety zastosowano równouprawnienie płci, to znaczy, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogli brać w nim udział.

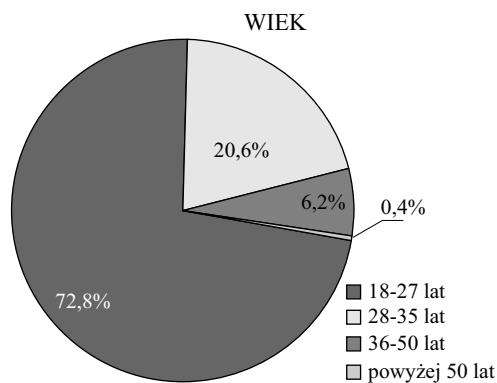
Spośród przedstawicieli kibiców piłkarskich liczniejszy udział w badaniu na poziomie 77% prezentowali mężczyźni, natomiast 23% stanowiły kobiety (wykres 1).

Badanie przeprowadzono na populacji w przedziale wiekowym według następującej klasyfikacji: 18 – 27 lat, 28 – 35 lat, 36 – 50 lat, powyżej 50 lat (wykres 2).

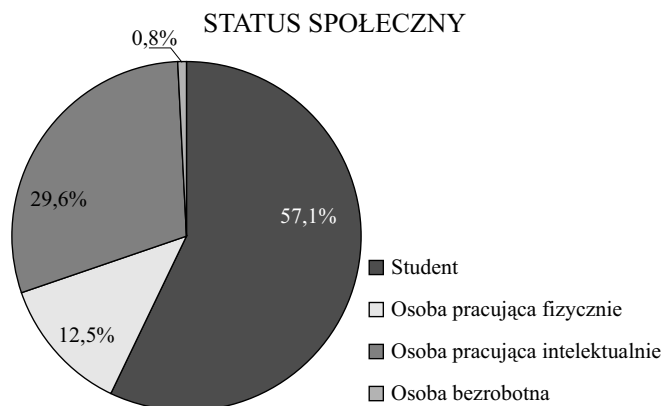
⁷ W. Zaczyński, Praca badawcza nauczyciela, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1995, s. 146.

Wykres 1. Płeć

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Wiek

Źródło: opracowanie własne.

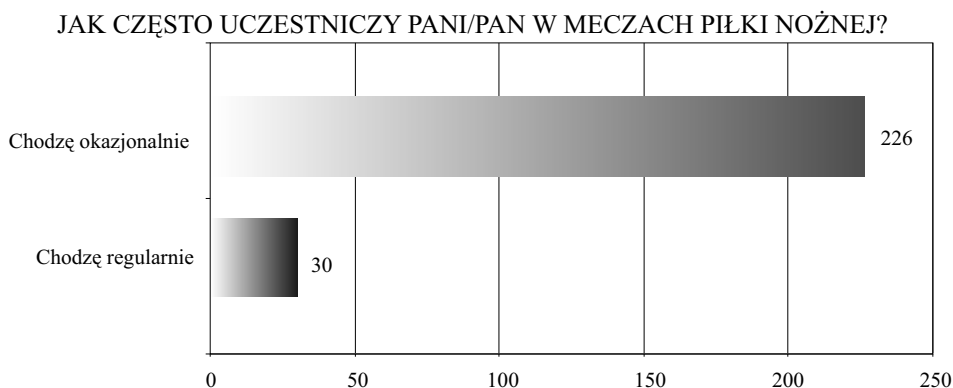
Wykres 3. Status społeczny

Źródło: opracowanie własne.

Badani w wieku 18 – 27 lat stanowili najliczniejszą reprezentatywną w próbie grupę – 73%. Kolejną grupę stanowili respondenci w przedziale wiekowym 28 – 35 lat – 21%, 6% obejmowali respondenci w wieku 36 – 50 lat. Zaś najniższą frekwencje na poziomie 0,4% stanowili badani należący do grupy powyżej 50 lat.

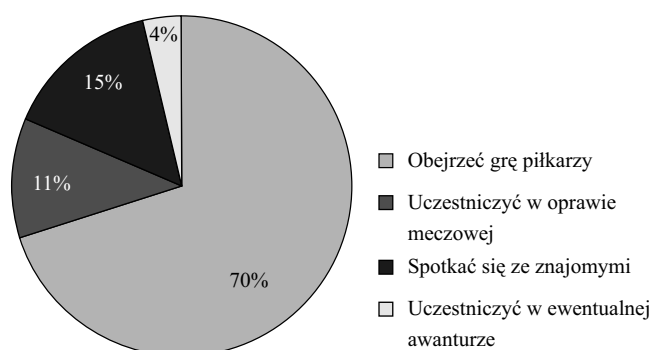
Najliczniejszą grupę respondentów wśród reprezentatywnej grupy kibiców stanowili studenci 57%. Kolejną grupę badanych stanowiących 30% to jest 76 osób reprezentowały osoby pracujące intelektualnie. 12,5% respondentów określiło swój status społeczny jako osoba pracująca fizycznie, zaś tylko 0,8% jako osoba bezrobotna.

W badaniu licznějšíą grupę respondentów na poziomie 88,3% stanowili kibice, którzy okazjonalnie biorą udział w meczach piłki nożnej z udziałem Ekstraklasy odbywające się na stadionie Legii Warszawa. Zaś regularne uczestnictwo zadeklarowało 30 respondentów, co stanowi 11,7%.

Wykres 4. Opinia respondentów na temat częstości uczestnictwa w meczach piłki nożnej
Źródło: opracowanie własne.

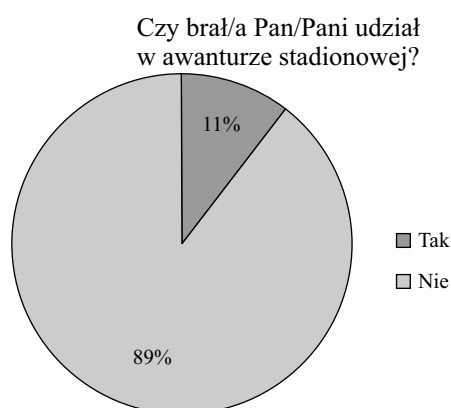
Na mecz piłki nożnej przychodzę najczęściej aby:

Wykres 5. Opinia respondentów na temat motywu przyścia na mecz piłki nożnej
Źródło: opracowanie własne.

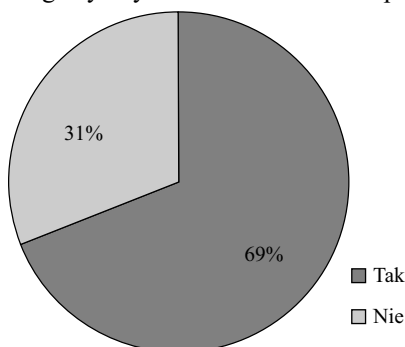
Interpretując wykres 5 stwierdza się, że kibice uczęszczający na mecze piłki nożnej przychodzą najczęściej, aby obejrzeć grę piłkarzy – 70%, ale także, w 15% aby spotkać się, ze znajomymi oraz po to, aby uczestniczyć w oprawie meczowej – 11%. Tylko nieliczna grupa stanowiąca 4% respondentów zadeklarowała, że przychodzi na mecz piłki nożnej, aby uczestniczyć w ewentualnej awanturze.

W świetle przeprowadzonych badań ponad połowa respondentów stanowiąca dokładnie 89% określiła, że brała udział w awanturze stadionowej. Zaś tylko 11%

Wykres 6. Opinia respondentów na temat udziału w awanturze stadionowej
Źródło: opracowanie własne.

Czy był/a Pan/Pani świadkiem agresywnych zachowań kibiców piłkarskich?

Wykres 7. Opinia respondentów na temat agresywnych zachowań kibiców piłkarskich

Źródło: opracowanie własne.

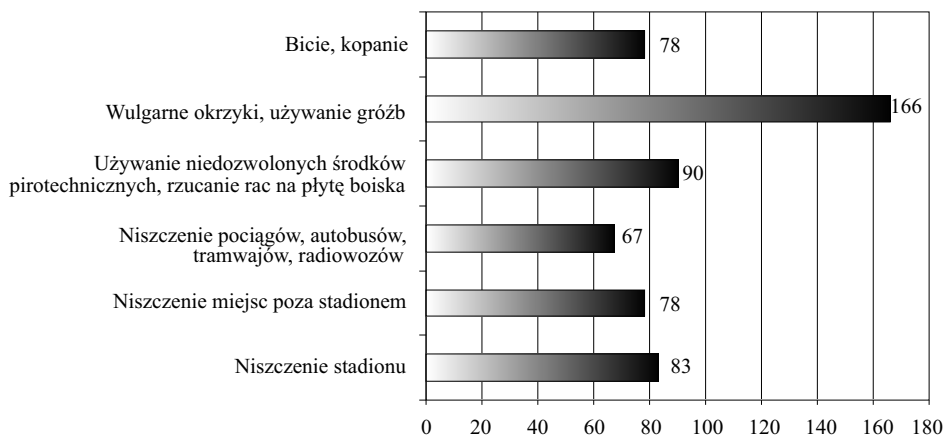
kibiców nie spotkała się z tą negatywną formą zachowania kibiców podczas rozgrywek Ekstraklasy pod egidą Polskiego Związku Piłki Nożnej.

Analizując rozkład statystyczny dotyczący agresywnych zachowań, stwierdza się, że ponad połowa respondentów 69% była świadkiem agresywnych zachowań, a 31% kibiców nie spotkała się z taką formą aktywności.

Według 88,3% opinii respondentów agresywne zachowania przejawiały się poprzez wulgarne okrzyki, używanie gróźb, 47,9% poprzez uży-

wanie niedozwolonych środków pirotechnicznych, rzucanie rac na płytę boiska, 44,1% poprzez niszczenie stadionu, ale także odpowiednio po 41,5% poprzez niszczenie miejsc poza stadionem oraz bicie, a w 35,6% poprzez niszczenie pociągów, autobusów, tramwajów, a także radiowozów.

Jakie to były zachowania?

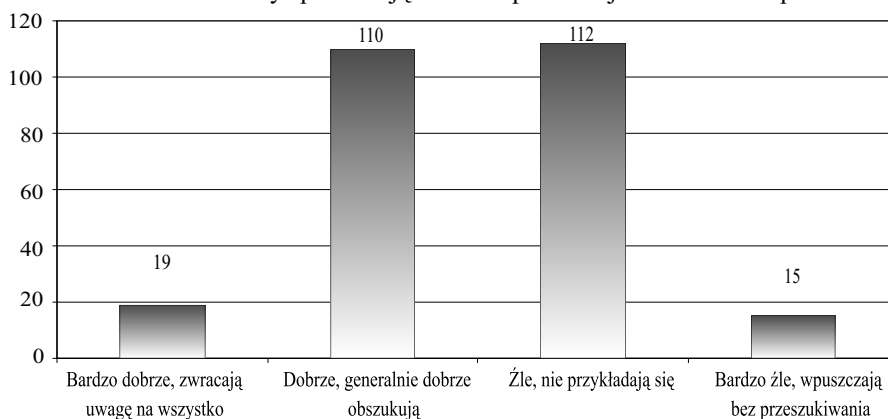
Wykres 8. Opinia respondentów na temat typu agresywnych zachowań

Źródło: opracowanie własne.

Prawie po połowie rozłożyły się opinie badanych na temat służb sprawdzających kibica przed wejściem na mecz piłki nożnej. Wyniki wskazują, że służby sprawdzające kibiców nie wywiązują się dostatecznie z realizacji tego ustawowego zadania. Negatywną opinię na ten temat wyraziło w sumie 49,7% respondentów. Nieco więcej – 50,4% respondentów określiło pozytywnie sferę działań

ności służb odpowiedzialnych za skontrolowanie kibiców przed wejściem na mecz piłki nożnej (wykres 9).

Jak ocenia Pani/Pan służby sprawdzające kibica przed wejściem na mecz piłki nożnej?

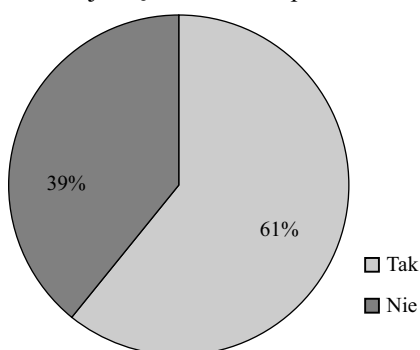

Wykres 9. Opinia respondentów na temat służb sprawdzających kibica przed wejściem na mecz piłki nożnej

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że kibice na stadionie Legii Warszawa podczas rozgrywek Ekstraklasy w 61% czują się bezpiecznie, a tym samym ich poczucie bezpieczeństwa jest na poziomie akceptowalnym. Niemniej jednak tego zdania nie podziela 39% kibiców biorących udział w badaniu, gdyż odczuwają oni pewnego rodzaju zagrożenia, które wywołują u nich niepokój oraz niepewność (wykres 10).

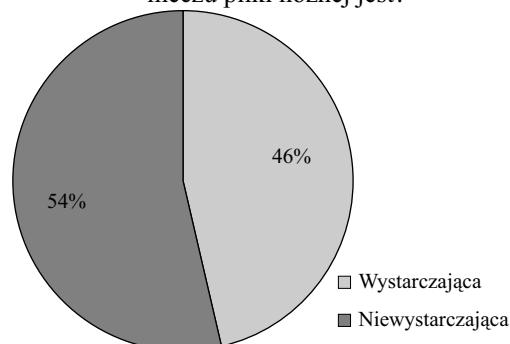
Czy będąc na meczu piłki nożnej, czuje się Pani/Pan bezpiecznie?

Wykres 10. Opinia respondentów na temat poczucia bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne.

Czy według Pani/ Pana liczba służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej jest?

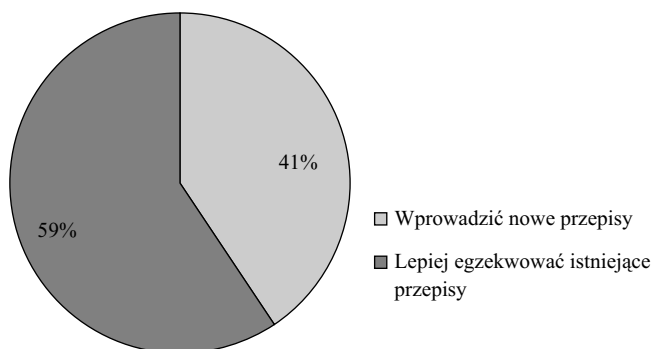

Wykres 11. Opinia respondentów na temat liczby służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej

Źródło: opracowanie własne.

Z rozkładu statystycznego, który został przedstawiony na wykresie 11 wynika, że w 54% opinii respondentów liczebność służb, czyli liczba osób kierowanych do zabezpieczenia w ramach poszczególnych służb meczy piłki nożnej jest niewystarczająca. Odmienne zdanie w tej kwestii występuje u 46% respondentów.

Dla poprawy bezpieczeństwa kibiców na meczach piłki nożnej należy?

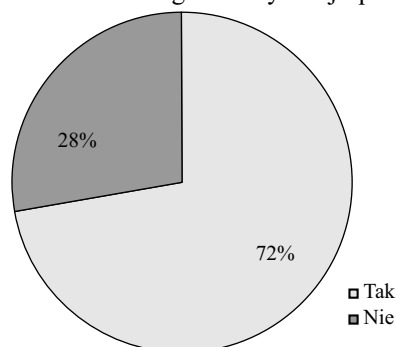
Wykres 12. Opinia respondentów na temat poprawy bezpieczeństwa kibiców na meczach piłki nożnej

Źródło: opracowanie własne.

Według ponad połowy kibiców – 59% biorących udział w badaniu i uczęszczających na mecze Ekstraklasy na stadion Legii Warszawa, dla poprawy bezpieczeństwa należy bardziej egzekwować istniejące przepisy, które jego dotyczą. Z kolei aprobatę za wprowadzeniem całkowicie nowych przepisów prawnych zdanie wyraziło 41% ankietowanych (wykres 12).

Pozostając w tematyce bezpieczeństwa, kolejne pytanie w ankiecie dotyczyło wyrażenia opinii respondentów na temat zachowania się na meczu piłki nożnej w przypadku wystąpienia awantury stadionowej, pożaru lub zwarcia instalacji energii elektrycznej. Okazuje się, że ponad siedmiu na dziesięciu ankietowanych deklaruje znajomość postępowania podczas wystąpienia ewentualnego zagrożenia. Niemniej jednak, takiej wiedzy nie posiada – 28% respondentów (wykres 13).

Czy wie Pani/Pan jak zachować się na meczu piłki nożnej w przypadku wystąpienia awantury stadionowej, pożaru, zwarcia energii elektrycznej itp.

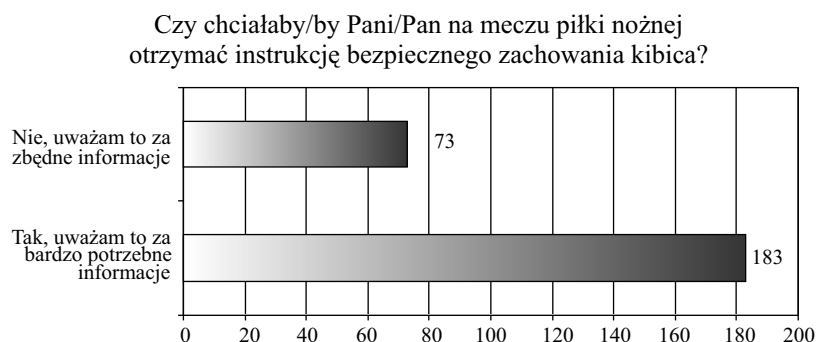

Wykres 13. Opinia respondentów na temat zachowania się na meczu piłki nożnej w przypadku wystąpienia awantury stadionowej, pożaru, zwarcia energii elektrycznej

Źródło: opracowanie własne.

Podążając dalej, kolejne pytanie dotyczyło wyrażenia opinii respondentów na temat instrukcji bezpiecznego zachowania kibica.

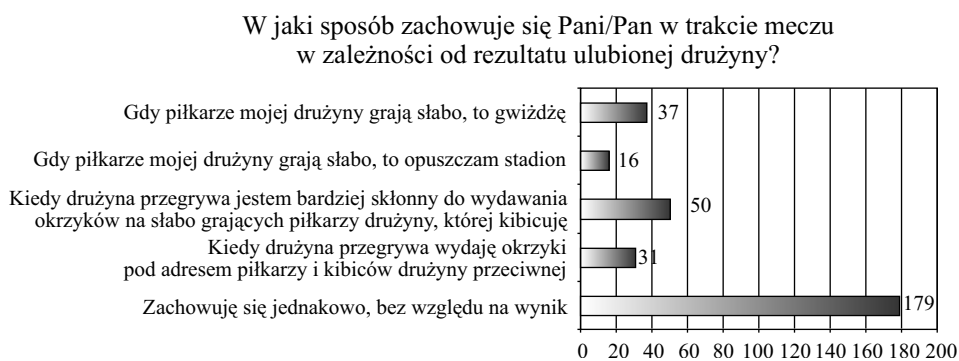
Analizując rozkład statystyczny tego pytania, stwierdza się, że, mimo, iż znaczna część respondentów deklaruje znajomość zachowania się podczas wystąpienia zagrożeń, to chciałaby otrzymać instrukcję bezpiecznego zachowania kibica. Taką potrzebę zadeklarowało 72% respondentów (wykres 14).

Wykres 14. Opinia respondentów na temat instrukcji bezpiecznego zachowania kibica

Źródło: opracowanie własne.

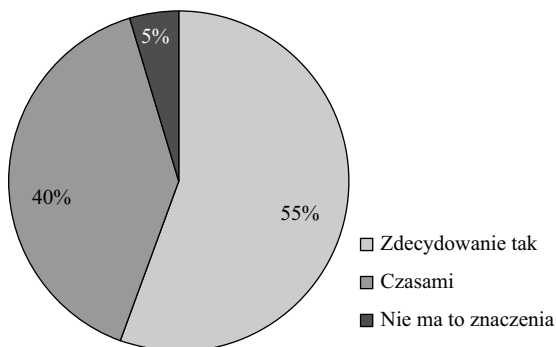
W świetle uzyskanych wyników od kibiców piłkarskich – 70% z nich nie uzależnia zmiany swojego zachowania od rezultatu osiąganego przez ulubioną drużynę. Zaś pozostała część respondentów stanowiąca 30% wyraża zmianę swojego zachowania w postaci: wydawania okrzyków na słabo grających piłkarzy drużyny, której kibicuje, gwizdów, okrzyków pod adresem piłkarzy i kibiców drużyny przeciwnej. Kibice swoje niezadowolenie z rezultatów ulubionej drużyny wyrażają także poprzez opuszczenie stadionu (wykres 15).

Wykres 15. Opinia respondentów na temat zachowania w trakcie meczu w zależności od rezultatu ulubionej drużyny

Źródło: opracowanie własne.

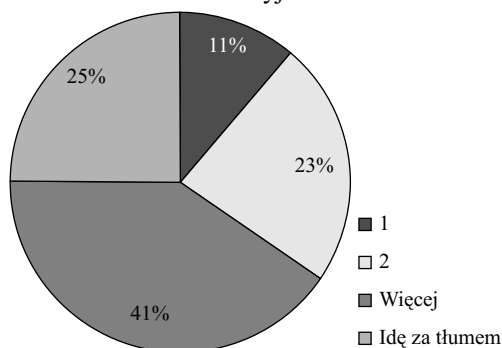
Czy Pani/Pana zdaniem decyzje sędziów meczu piłki nożnej mają wpływ na zachowanie kibiców?

Wykres 16. Opinia respondentów na temat decyzji sędziów meczu piłki nożnej

Źródło: opracowanie własne.

Ile zna Pani/Pan wyjść ze stadionu?

Wykres 17. Opinia respondentów na temat liczby wyjść ze stadionu

Źródło: opracowanie własne.

55% respondentów wskazuje, że decyzje sędziów meczu piłki nożnej mają zdecydowany wpływ na zachowanie kibiców. Pozostała część respondentów uważa, że decyzja sędziów czasami wpływa na ich zachowania – 40%, zaś grupa kibiców stanowiąca 5% nie uzależnia swojego zachowania od decyzji sędziów.

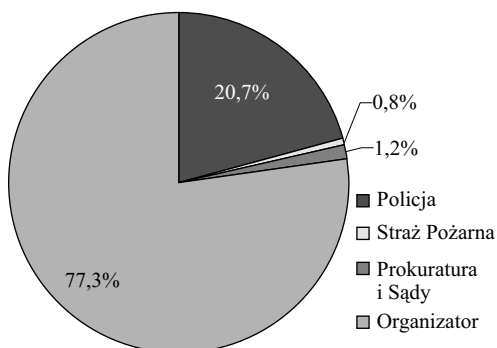
Powyższe wyniki świadczą o tym, że 40% respondentów zna więcej niż dwa wyjścia ze stadionu, 24% zna dosłownie dwa, a 11% jedno. Zaś 25% respondentów nie przywiązuje wagi do wyjść ze stadionu i porusza się podążając za tłumem (wykres 17).

Przedostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa w trakcie trwania meczu piłki nożnej. Zdecydowana większość respondentów stanowiąca 77% zgodnie okre-

śliła, że to organizator ponosi pełną odpowiedzialność za bezpieczeństwo na stadionie Legii Warszawa. Pozostała część ankietowanych podzieliła swoje opinie o odpowiedzialności na poszczególne podmioty, wskazując 21% na Policję, i 1% na Straż Pożarną oraz 1% na Prokuraturę i Sądy (wykres 18).

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło zachowania kibiców w zależności od wyniku meczu. Zdecydowana większość respondentów stanowiąca aż 91% uzależnia swoje zachowanie od wyniku meczu ulubionej drużyny. Zaś tylko 9% ankietowanych nie przedkłada wyniku na swoje zachowanie.

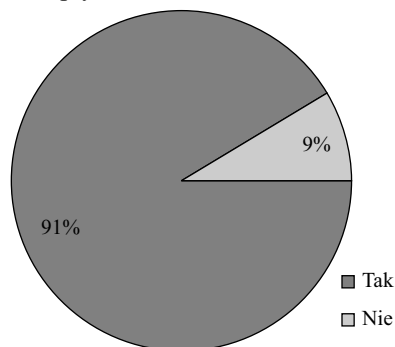
Który z podmiotów Pani/Pana zdaniem jest w pierwszej kolejności odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa w trakcie trwania meczu piłki nożnej?

Wykres 18. Opinia respondentów na temat odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa w trakcie trwania meczu piłki nożnej

Źródło: opracowanie własne.

Czy Pani/Pana zdaniem wynik meczu wpływa na zachowanie kibiców?

Wykres 19. Opinia respondentów na temat zachowania kibiców w zależności od wyniku

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki badań – opinia przedstawicieli podmiotów odpowiedzialnych za zabezpieczenie imprezy masowej

Jako, że za zabezpieczenie imprez masowych odpowiedzialne są między innymi podmioty takie jak Policja, Państwowa Straż Pożarna, Państwowe Ratownictwo Medyczne, służba porządkowa, służba informacyjna, kierownik ds. bezpieczeństwa i organizator, wywiad ekspercki został skierowany do przedstawicieli nadmienionych podmiotów. W okresie badawczym uzyskano opinię od pięciu ekspertów. Poniżej, w formie opisowej, przedstawiono opinię wyszczególnionych ekspertów na temat rozwiązań prawnych, technicznych, organizacyjnych oraz indywidualnego poczucie bezpieczeństwa i ich wpływu na bezpieczeństwo kibiców piłkarskich podczas rozgrywek piłkarskich Ekstraklasy odbywających się na stadionie Legii Warszawa.

Jak wspomniano w części metodologicznej, wywiad odbywał się za pomocą narzędzia badawczego, jakim jest arkusz wywiadu i zawierał 12 pytań zamkniętych oraz jedno pytanie otwarte.

Znaczna część respondentów – 60% określiła, że brała udział w awanturze stadionowej i była świadkiem agresywnych zachowań ze strony kibiców piłkarskich. Najczęściej były to takie zachowania, jak: niszczenie stadionu, wulgarne okrzyki, używanie gróźb, zastraszanie oraz bicie i kopanie. Generalnie eksperci, przebywając na stadionie Legii Warszawa podczas meczu piłki nożnej Ekstraklasy, czują się bezpiecznie. Niemniej jednak uważają oni, że liczebność służb porządkowych odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej jest niewystarczająca. Ponadto uważają oni, że dla poprawy bezpieczeństwa

kibiców na meczach piłki nożnej należałoby bardziej egzekwować istniejące przepisy.

Zadaniem 60% ekspertów biorących udział w badaniu wynik meczu wpływa na zachowanie kibiców, podobnie jak decyzje sędziów piłkarskich. Również w 60% eksperci są zgodni, co do tego, że istniejące przepisy dotyczące bezpieczeństwa meczów piłki nożnej zapewniają bezpieczeństwo kibicom piłkarskim. Interpretując opinię respondentów na temat meczów podwyższonego ryzyka stwierdza się, że tego typu mecze wymagają od odpowiedzialnych podmiotów wszczęcia nadzwyczajnych lub szczególnych procedur dotyczących chociażby liczebności służby porządkowej, niedopuszczalności sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych, a także wymagań kwalifikacyjnych kierownika ds. ochrony. Zgodnie przedstawia się opinia respondentów na temat pory dnia meczu i podejmowania dodatkowych działań. Otóż eksperci są opinii, że pora dnia nie odgrywa żadnego znaczenia w stosunku do podejmowanych dodatkowych działań.

3. Konkluzje z badań

Przeprowadzone badania empiryczne wśród 257 kibiców piłkarskich i 5 ekspertów oraz analiza aktów prawnych i własne obserwacje pochodzące z analizy wyselekcjonowanych rozgrywek piłkarskich odbywających się na stadionie Legeii Warszawa w sezonie 2012/2013, 2013/2014 oraz 2014/2015, pozwoliły sformułować następujące wnioski:

- Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych odnosi się do wszystkich imprez masowych, traktując mecze piłki nożnej, jako szczególnego rodzaju imprezy masowe.
- Mecze podwyższonego ryzyka wymagają od podmiotów odpowiedzialnych za zabezpieczenie imprez masowych podjęcia szczególnych procedur.
- Pora rozpoczęcia meczu piłki nożnej nie determinuje podjęcia dodatkowych działań organizatora ani pozostałych podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.
- Dostrzega się różnicę w postrzeganiu bezpieczeństwa pomiędzy kibicami piłkarskimi a przedstawicielami podmiotów odpowiedzialnych za zabezpieczenie imprezy masowej.

W tym aspekcie stwierdza się, że postrzeganie bezpieczeństwa przez każdego z nas jest sprawą indywidualną. W coraz większym stopniu staje się ono zależne od subiektywnego zaspokajania potrzeb i pragnień bezpieczeństwa osobistego. Generalne oczekiwania kibiców zmierzają ku konkretnemu zmniejszeniu zagrożeń i podniesieniu poziomu bezpieczeństwa w stale zmieniającym się otoczeniu. Według przeprowadzonej szczegółowej analizy, zadaniem podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w kontekście poczucia bezpieczeństwa ważne jest to, aby:

- stworzyć system przekazu informacji obrazujący na bieżąco sytuację bezpieczeństwa wraz z zaangażowaniem władz publicznych w działania związane z zapobieganiem zagrożeniom,
- zwiększać wzrost zaufania społecznego do działań podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wykorzystując do tego informacyjną działalność mediów,
- poprawić społeczną percepcję problematyki bezpieczeństwa imprez masowych poprzez przekazywanie informacji wyprzedzających o ewentualnych zagrożeniach, a nie sprawozdawczych o tym, co się wydarzyło,
- szeroko upubliczniać sposoby pomiaru poziomu bezpieczeństwa.
- Wynik meczu stanowi determinantę w stosunku do zachowania się kibiców piłkarskich.
- Uzależnia się poprawę bezpieczeństwa od lepszego egzekwowania istniejących przepisów prawnych.
- Do najczęściej występujących negatywnych zachowań kibiców zalicza się: wulgarne okrzyki, używanie gróźb, zastraszanie oraz używanie niedozwolonych środków pirotechnicznych, rzucanie rac na płytę boiska, a także niszczenie stadionu.
- Dostrzega się konieczność egzekwowania zakazu wnoszenia środków pirotechnicznych oraz rac, a także wprowadzenia dotkliwych kar finansowych za złamanie zakazu wzorem z Wielkiej Brytanii.
- Dostrzega się konieczność zwiększenia liczebności służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej.
- Dostrzega się konieczność poprawy szczegółowego sprawdzenia kibiców wchodzących na stadion.
- Dostrzega się konieczność zmiany polityki zatrudnienia osób pracujących w służbie porządkowej i informacyjnej.
W tym kontekście chodzi o zatrudnianie osób z odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi typowo dostosowanymi do sportowych imprez masowych. Wydaje się, że osoby mające do czynienia z kibicami powinny znać techniki i metody zarządzania ryzykiem, zasady zarządzania tłumem, techniki mediacji, negocjacji, a także podstawy psychologii tłumu.
- Dostrzega się potrzebę edukacji w zakresie kulturalnego kibicowania i bezpiecznego zachowania na stadionie piłkarskim już od najmłodszych lat, a także u osób dorosłych.
- Dostrzega się potrzebę stworzenia kampanii informacyjnej dotyczącej kulturalnego kibicowania i zwrócenia szczególnej uwagi na zjawisko rasizmu wśród kibiców piłkarskich.
- Istnieje potrzeba opracowania instrukcji bezpiecznego zachowania kibica.
Stwierdza się, że aby społeczeństwo było odpowiednio przygotowane, i miało wykształcone prawidłowe postawy i zachowania, potrzebna jest odpowiednia forma edukacji.

Edukacja społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa wymaga zaangażowania zarówno władz państwowych, odpowiedzialności służb, organizacji oraz całego społeczeństwa. Tylko kompleksowe, cykliczne i zorganizowane na szeroką skalę działania angażujące całe społeczeństwo mogą przynieść oczekiwane efekty jak te, które spodziewane są po przeprowadzonych różnego rodzaju kampaniach informacyjnych na rzecz bezpieczeństwa: drogowego, kolejowego, ekologicznego, pożarowego czy bezpieczeństwa w sieci itp.

Kampanie informacyjne to proces wymagający podjęcia szczegółowego wysiłku na etapie planowania. Niemniej jednak dostrzeżenie złożoności problemu i jego otoczenia oraz zintegrowanie działań może stanowić o sukcesie bądź porażce kampanii społecznych. Szczególne znaczenie ma analiza problemu społecznego, która wraz z analizą otoczenia społecznego oraz analizą zasobów i możliwości powinna stanowić punkt wyjścia procesu planowania kampanii społecznej. Należy zauważyć, że jej prawidłowa realizacja pozwala na wybór odpowiednich grup docelowych oraz celów będących podstawą oceny skuteczności prowadzonych działań w tym przypadku działań na rzecz bezpieczeństwa imprez sportowych.

4. Podsumowanie

Zasadnicza i ostateczna odpowiedzialność za bezpieczeństwo uczestników imprezy masowej od czasu jej rozpoczęcia aż do zakończenia spoczywa na jej organizatorze. To na nim ciążyą liczne obowiązki w zakresie ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym oraz zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi. Swoje zadania realizuje on poprzez kierownika do spraw bezpieczeństwa a także służby porządkowe i informacyjne. Całokształt podejmowanych działań służy zapewnieniu bezpiecznego przebiegu imprezy masowej, bezpieczeństwa jej uczestników. Uczestnicy sportowych imprez masowych, w tym zwłaszcza meczów piłki nożnej, stanowią szczególną grupę uczestników, których bezpieczeństwo, jak dookreślono w zrealizowanej pracy naukowo-badawczej, determinują rozwiązania prawne, techniczne, organizacyjne oraz indywidualne poczucie bezpieczeństwa. Przeprowadzone analizy jakościowe najważniejszych aktów prawnych w zakresie bezpieczeństwa imprez masowych, wywiady eksperckie, jak również wywiady z samymi kibicami uczęszczającymi na mecze odbywające się na stadionie Legii Warszawa pozwoliły dookreślić stopień, w jakim nadmienionej elementy wpływają na bezpieczeństwo kibiców piłkarskich podczas rozgrywek piłkarskich Ekstraklasy.

W uzyskaniu pełnej odpowiedzi na pytanie: „W jakim stopniu rozwiązania prawne, techniczne i organizacyjne oraz indywidualne poczucie bezpieczeństwa wpływają na bezpieczeństwo kibiców piłkarskich podczas rozgrywek piłkarskich

Ekstraklasy odbywających się na stadionie Legii Warszawa?” nieocenione było uzyskanie odpowiedzi na szczegółowe pytania badawcze określone w części metodologicznej niniejszego opracowania.

Mając na uwadze przyjęte założenia, w wyniku przeprowadzonych badań zdefiniowano następujące wnioski:

1. Przepisy dotyczące bezpieczeństwa meczów piłki nożnej zapewniają bezpieczeństwo kibicom piłkarskim nie zapewniają bezpieczeństwa w stopniu wystarczającym, niemniej jednak nie wynika to z racji ich niedoskonałości, a raczej problemów z egzekwowaniem. Przepisy jednoznacznie określają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo meczów piłki nożnej, wskazując ich zakres i charakter wykonywania. Z drugiej strony określają również obowiązki samych uczestników, wobec których za ich niewykonywanie przewidują sankcje. Sankcje te nie zawsze są skutecznie i szybko egzekwowane, co sprawia wrażenie potrzeby wdrożenia nowych bardziej bezpośrednich rozwiązań pozwalających na doraźne orzekanie i sankcjonowanie stosownie do skali popełnionych wykroczeń i przestępstw.
2. Poczucie bezpieczeństwa zdaniem organizatora oraz kibiców różni się. Równocześnie niezależnie od postrzegania:
 - liczba kibiców piłkarskich może wpływać na poczucie bezpieczeństwa tychże kibiców – z zasady ponad połowa (54%) kibiców jest zdania, że liczebność służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej jest niewystarczająca i jedynie 61% z nich czuje się bezpiecznie,
 - zdaniem jedynie ponad połowy ekspertów przepisy dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych zapewniają bezpieczeństwo kibiców,
 - to nie liczba kibiców piłkarskich wpływa na liczbę obowiązków organizatora, a charakter imprezy o podwyższonym ryzyku.
3. Zdaniem kibiców mecze podwyższonego ryzyka nie wymagają od odpowiedzialnych podmiotów wszczęcia nadzwyczajnych lub szczególnych procedur. Odmienne zdanie na ten temat zdefiniowali eksperci udzielający wywiadów. Ich zdaniem w przypadku meczu o podwyższonym ryzyku zwiększa się liczebność służb porządkowych, informacyjnych i medycznych, zaś utrwalanie przebiegu imprezy masowej o podwyższonym ryzyku za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe. Równocześnie należy zaznaczyć, iż w wymagania w stosunku do kierownika do spraw bezpieczeństwa imprez masowych podwyższonego ryzyka są bardziej rygorystyczne.
4. Pora dnia nie wymaga od organizatora meczu piłki nożnej podjęcia dodatkowych działań – zakres jego obowiązków determinuje charakter imprezy masowej, a nie pora dnia. Mając na uwadze wymagania licencyjne Polskiego Związku Piłki Nożnej w odniesieniu do klubów piłkarskich rozgrywek Ekstraklasy S.A. oraz I ligi zawodowej dotyczące oświetlenia jego zapewnienie nie jest elementem decydującym o możliwości odbycia się meczu w porze

- wieczorowej – wymóg oświetlenia jest obligatoryjny, zaś jego spełnienie determinuje otrzymanie licencji przez klub piłkarski na daną rundę rozgrywek.
5. Różnica w postrzeganiu bezpieczeństwa przez kibiców piłkarskich i podmioty wykonujące zadania zlecone przez organizatora faktycznie występuje.
 - Poczucie bezpieczeństwa w opinii kibiców piłkarskich zdeterminowane jest dokonaną przez nich oceną możliwości oraz wykonywania działań przez daną liczbę służb porządkowych i informacyjnych, tego, czy byli oni naocznymi świadkami agresywnych zachowań kibiców piłkarskich. Wynik 61% określający poczucie bezpieczeństwa wśród kibiców piłkarskich determinuje fakt, iż co do zasady jedynie około połowa z nich dobrze ocenia pracę służb porządkowych przed wejściem na mecz piłki nożnej, zaś jedynie 46% z nich uważa, że ogólna liczba służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie meczu piłki nożnej jest wystarczająca. Być może właśnie dlatego większość z kibiców uznała, iż chętnie otrzymałaby instrukcję bezpiecznego zachowania kibica na meczu.
 - Bezpieczeństwo meczu piłki nożnej w oczach podmiotów wykonujących zadania zlecone przez organizatora wiąże się ze stopnie wykonania przepisów i zaleceń wskazanych przez organizatora oraz wynikających z realizacji ich zadań ustawowych w zakresie dedykowanych im zadań.
 6. Rezultat osiągnięty przez drużynę wpływa na zachowanie jej kibiców. Wprawdzie większość kibiców biorących udział w ankiecie zadeklarowała, iż zachowuje się jednakowo niezależnie od wyniku, niemniej jednak duża część z nich wskazała, iż w przypadku, gdy drużyna gra słabo, oni opuszczają stadion, gwizdzą, pokrzykują pod adresem piłkarzy i kibiców drużyny przeciwnej. Należy zaznaczyć, iż wpływ na postawę kibiców ma nie tylko postawa piłkarzy, ale również decyzje podejmowane przez sędziów. Jedynie 5% respondentów zadeklarowała, że decyzje sędziów nie mają wpływu na zachowanie kibiców.
 7. Relacja kibiców z klubem oraz kibicami drużyny przeciwnej przekłada się bezpośrednio na bezpieczeństwo kibiców na stadionie. Kibic identyfikujący się z klubem skupia swoją aktywność na oglądaniu meczu, dopingowaniu piłkarzy niezależnie od wyniku, utożsamiania się (w tym np. z zarządem i prowadzoną polityką transferową) i współpracuje z klubem na rzecz prowadzenia widowiskowych, ale zarazem bezpiecznych opraw meczów. Równocześnie zaprzyjaźnione lub przynajmniej niepozostające ze sobą w konflikcie kibicach różnych drużyn skupiają się na sportowej rywalizacji graczy swoich drużyn, podczas gdy strony zwaśnione zainteresowane są wzajemnymi wyzwiskami, dążeniami do konfrontacji i strat w postaci regularnych bądź nieregularnych bitew na stadionie lub poza nim. Dodatkowo, informacja o meczu drużyn, których kibice mają za sobą wspólne starcia niejednokrotnie sprawia, iż mecz ten zostaje uznany za mecz piłki nożnej o podwyższonym ryzyku.

8. Zdaniem większości respondentów, zarówno samych kibiców, jak i ekspertów ds. bezpieczeństwa poprawa bezpieczeństwa kibiców uzależniona jest zarówno od wprowadzenia zupełnie nowych przepisów, jak również lepszego egzekwowania przepisów już obowiązujących. Egzekwowanie o którym mowa dotyczy przede wszystkim usprawnienia trybu i dotkliwości kar w postaci grzywnien, zakazów stadionowych, czy też sądowych zakazów zbliżania się do miejsca odbywania się imprezy masowej połączonej z jednoczesnym nakazem stawiennictwa się we właściwym komisariacie Policji.

Uzyskane powyżej odpowiedzi stanowią rozwiązania, fakty, wyodrębnione obszary wiedzy pozwalające na uznanie, iż rozwiązania prawne, techniczne i organizacyjne oraz indywidualne poczucie bezpieczeństwa wpływają na bezpieczeństwo kibiców piłkarskich podczas rozgrywek piłkarskich Ekstraklasy odbywających się na stadionie Legii Warszawa?” w znacznym stopniu. Należy przy tym zaznaczyć, iż poczucie tego bezpieczeństwa inaczej postrzegane jest przez samych kibiców, a inaczej przez organizatora meczu piłki nożnej oraz podmioty wykonujące zlecane przez niego zadania. Dodatkowo, każde z rozwiązań prawne, techniczne i organizacyjne inaczej postrzegane jest przez kibiców, a inaczej przez organizatora.

Literatura

- [1] Gikiewicz M., Wróbel R., Gromek P., Wybrane aspekty bezpieczeństwa kibiców piłkarskich podczas rozgrywek Ekstraklasy o ocena poziomu bezpieczeństwa, *Zeszyty Naukowe SGSP* 2014, nr 49(1).
- [2] Cieślarczyk M., *Metody badań w naukach o bezpieczeństwie* [w:] *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, B. Wiśniewski (red. nauk.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2011.
- [3] Maszke A.W., *Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Rzeszów 2003.
- [4] Paszkowski S., Kruczyński A., *Imprezy Masowe, Organizacja Bezpieczeństwo Dobre praktyki*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
- [5] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu ustalania szkód powstałych w związku z działaniami w miejscu i czasie trwania imprezy masowej oraz trybu występowania o wypłatę odszkodowań (DzU z 2009 r., nr 121 poz. 1006).
- [6] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 3 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w czasie trwania imprezy masowej (DzU z 2009 r., nr 125 poz. 1039).
- [7] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 13 sierpnia 2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego

- miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (DzU z 2009 r., nr 135 poz. 1113).
- [8] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 2 marca 2010 r. w sprawie przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych (DzU z 2010 r., nr 54, poz. 329).
- [9] Rozporządzenie Ministra Finansów z 11 marca 2010 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych (DzU z 2010 r., nr 54 poz. 323).
- [10] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 10 czerwca 2010 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa, jakie powinny spełniać stadiony, na których mogą odbywać się mecze piłki nożnej (DzU z 2010 r., nr 121 poz. 820).
- [11] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 10 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu utrwalania przebiegu imprezy masowej (DzU z 2011 r., nr 16 poz. 73).
- [12] Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 sierpnia 2011 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne (DzU z 2011 r., nr 183 poz. 1087).
- [13] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 6 lutego 2012 r. w sprawie wymagań dotyczących zabezpieczenia pod względem medycznym imprezy masowej (DzU z 2012 r. poz. 181).
- [14] Ustawa z 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (DzU z 2009 r. nr 62, poz. 504 – z późn. zm.)
- [15] Zaczyński W., Praca badawcza nauczyciela, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1995.